

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 26. szám alatti ház emeletén.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára évnegyedre 3 ft. o. 4. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1 ór 7 kr., 2-ór 6 kr., 3-ór 5 kr. o. 4. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A nyilvtéri cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középtezca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

april-juniusi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.
Félévre . . . 6 „
Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középvezetési könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Irányeszmék,

a Királyhágón inneni hely. hitv. egyházvidékünknek népképviselet alapján leendő szervezése körül.

I.

Hosszasan aggodtam s fontolgattam, hozzá szóljak-e a napi sajtó útján egyházi életünknek ezen fontos, habozás nélkül mondom, léte s nem létéről döntendő életkérdéshez. Sokszor eszembe jutott: „A beszéd ezüst, a hallgatás arany”, s nem kevésbé elriasztott azon tudat is, hogy ez úgy némi-leg valóban ama pénzhez hasonlít, mint ezt egy elv- s hitrokonóm kifejezé, melynek egyik oldalára e szó nem éppen helyesen van véve: „Korszerűtlenség”; másik oldalán azonban néha alaptalan kitérésül is használt, de oly valódi részletes fájdalmas magyarázata olvasható egyházi helyzetünknek, melyet a legavatottabbak is csak sajtó kebelével szemlélhetnek, de az teljes meztelenségében nyilvánosságra hozatva, az egész érem dermedt sulylyal nehezdednek egyházi életünkre. Féltém: kevés a mit tudok, s féltém, hogy e keveset sem mondhatnák el teljes őszinteséggel, nem fogok megértetni sem.

Vége azonban a zsinat közeledése mind hangosabban követelve ez ügy tisztázását, s már többen hozzá szólva hírlapilag is, győzött félelmemen jóembereim biztatása, győzött a remény, hogy Királyhágón tuli hely. hitv. egyház-szervezetünkkel gyakorlatból is teljesen ismerős levén, néhány barátom szívességből pedig megismerkedve a külföldi hely. hitv. egyházi szervezetek főbb vonásaival is, képes leszek nézetemet nem csak határozottan, de némi alaposággal is kifejezni, s győzött végre az, miszerint nem vagyok képes tovább szó nélkül hallgatni azon még most is hangzó ellenvetést:

Egyházvidékünkben a népképviselet behozatala lehetetlen, mert népünk nem viselték igaz buzgósággal az egyház ügyei iránt; győzött azon érett megfontolás után bennem teljesen öntudatosá vált hitem:

hogy népünk azért nincs igaz buzgósággal az egyház iránt, mert annak kormányzatában nincs képviselve, s hogy egyetlen mód általános buzgóság tekintetében a Királyhágón tuli egyházvidékéhez hasonlóvá tenni a miénket, a népképviseletnek minél előbbi fokozatos életbeléptetése. Ez azon élő forrása az Urnak, mely vénülő ereinkbe vezetne új életet, új erőt adand egész léteünknek. Nem mondom semmi újat, semmit, mit előttem mások másutt már el ne, vagy talán jobban is el ne mondtak volna: az eredetiségre tehát semmi számot nem tartok, megelégedne, ha az örökigazságot egyházi tekintélyeink nézeteivel, s néha tán szavaival is alaposan tudom, a források megnevezése nélkül támogatni. Egyetlen óhajomásom, hogy megértessem, s vajha e tojástáncban egyet se történék el azok közül, melyekben egyházi autonómia nagyságunk csirája rejlik.

Mint nem pap, kerülök minden szentírási bizonyítgatást, idézetet, s csak az ez uton már tudományilag vitán felülemelt igazságokat veendő fel állításaim támogatásául.

Mielőtt Isten segélyével a részletezéshez kezdenék, még csak azon alapelvet akarom kifejezni, hogy egyházi életünket, multunkat tabula rasa-nak tekinteni egyáltalán nem akarom, nem csak mert Széchenyi ama szava: „A legrosszabb rendszertől a legjobbra való rögtönzött közvetlen átérés sem lehet megkeserves áldozatok nélkül”, óvatosságra s fokozatos eljárásra int a rendszer változtatás-

ban; de azért sem, mert lelki meggyőződésnek oly szabatos, szép kifejezésit látom Révész Imre barátom ama szavaiban: „A táblát letörölni könnyű, de hogy aztán mit és ki fog ráírni, azt előre tudni nem lehet.

Én a népképviseletnek egyházvidékünkbei behozatalában 3 fontos teendőt látok, mire a főnyltt fektetem:

1) A nép összege által választott praesbiteriumok.

2) Az egyházi s világi elemnek teljes paritása az egyházi kormányzat minden fokán; s

3) Minden egyházi s világi tisztviselőnek az egyes egyházak, illetőleg praesbiteriumok egyenes szavazata utáni választása, tehát a népképviselettel választott hivatalnokok. Ehez járul még a ránk nézve még most kevésbé fontos, a más 3 után azonban feltartoztatlanul bekövetkezendő kelteklül.

4) Az egyes egyházak képviseltetése az egyházmegeyi, s az egyházmegeyk képviseltetése az egyházvidéki gyűléseken.

Ezen 4 pont az, melyhez szólani fogok.

II.

1) A választott praesbiteriumok, szóval az egyes egyházak képviselet alapján rendezése megtörténvén, a mit egyh. főtanácsnak 1861 jul. 28., s 29-ki népes gyűléséből kiadott alapszabály által, e tekintetbeni óhajomásom csak az, hogy e szabályok léptetessenek mielőbb életbe azon egyházakban is, hol azt még alaptalan ellenszenv, vagy hanyagság eddig gátolták, s hogy azon hiányokat, melyek e szervezetben a használat közben feltűnni okvetlen fognak, kormányzó testületeink módosítani siessenek. Nem tehetem azonban, hogy egy megjegyzést ne tegyek ezen alapszabályok ellen itt-ott még most is fölmerülő azon ellenvetésre, hogy ezen szabályokat, melyek leginkább az egyes egyházakat illetik, azok jogosoknak nem ismerhetik el, mert hozatalukban részt nem vehettek. A semmi rólunk, nélkülünk szent elv éppen oly neveléséges félremagyarázásának, hogy ne mondjam félrefacsarásának tartom azt, mint ama ismeretes másik historiat, mikor egy nemzet, vagy osztály az országos képviselet által hozott, s neki a jövőbeni képviseltetési jogot adó törvény jogérvényét tagadja azért, hogy annak hozatalánál képviselve nem volt, vagy ha valaki a csecesemő megkeresztelését érvénytelennek mondaná azért, mert ez az őt megkeresztelő pap választásába nem folyt be. Ujabb elemek akár az egyházi, akár a világi kormányzat, törvényhozás stb. körébe csakis mások, t. i. az ezen teendőkre előtűk már jogosultak által vétethetnek be.

Az egyes egyházak szervezetére vonatkozólag lehetlen pár szót nem szólanom, az ezel kapcsolatos patronaturról is, mely a feljebb említett alapszabályokban az eddiginél pontosban, de nézetem szerint nem kielégítőleg, s nem helyesen körvonaloztatik.

Bizonyos az, hogy egyesek — fejedelmeket kivéve, mi ellen maga ellen is küzd már a felvilágosult autonomicus protestans szellem — patronusi jogokkal egy szervezett prot. államban sem birnak, s ennek mi a szabatos rendeződést csaknem lehetlenné teszi, minden tiszteletreméltó történeti multja mellett vallásunk szelleme szerint sem értelme, sem jövője nincs. Nem akarok azonban félreértetni; nincs a patronatusnak állandó jövője, nincs értelme elméletileg gyakorlatban, azonban nálunk a patronatus egy nemére még — s meg lehet sokáig — szükség lesz. Csak hogy én patronusnak csakis azt óhajtom nálunk is tartatni, s patronusi jogokkal pl. főconsistorialis tagsággal felruházni, ki egy vagy más egyházban a papság s iskola fenállhatásának mellözhetlen föltétele, kinek nagy buzgalma oly oszlop egyházunk épületében, melynek elszedésével annak ívei meghasadoznának, sőt részben tán le is omlanának. Az ily patronust tisztelni, s jogaiban meghagyni kell, mert egyfelől ez azokat csak is az anyaszentegyház javára érvényesítendi, másfelől pedig, ha az ilyek patronusi jogait, mivel az áldozatok megszűnése is észszerűen járna, elvonnók, elbuknának több, ha nem kitiünő, de jó egyházaink, melyeket az ily patronus tart fel, s

el rendesen éppen azok, melyekre mint nemzetiségi előőrökre nemcsak vallásos, de más irányban is legnagyobb szükségünk van. Ezen egyházakat csaknem udvari papságnak tekinthetjük, egyes kegyur buzgalma megalakítván csaknem hívek nélkül az egyházat, mely aztán lassankint lett hitrokonóm egybeseregésének központjává vallásos, s nemzeti öntudatra ébresztésök hatalmas emelytűjévé. Ily helyen a patronusi jogról lemondás egyenes kockázatása lenne az ügynek, nem levén kit szárnyára bocsátai, s nem senki, vagy elegend, kit ha szárnyukra bocsátánk, azok az önjerejükön repülés kötelezettségének megfelelni képesek legyenek stb; nem elég, hogy a szárny legerősebb tolla legyen a patronus, neki kell az egész szárnynak lenni, az egész test terhet emelni, míg az az idők teljességében majd önjerején repülhet. Ez irányban fájdalom nem hasonlíthatjuk egyházaink helyzetét a Királyhágón túli nagy, számos, vagyonon köznépű álló egyházakéhoz, melyek hivatól a saját szárnyon repülést méltán megkövetelhetni. Föltétlenül eltörlenék azonban ezen egy esetet kivéve minden 10 kalangya fizetés stb.-vel járó patronusi előjogokat, melyeknek értelme nincs, s az élet is mutatja — tisztelet a számos kivételeknek — hogy az ily csekély áldozat utáni patronusok több kárt, mint hasznót okoznak az egyházaknak, ők első, kik felállítva a veszedelmes elvet a „mi az ekklezsiáé, az a miénk” az egyház kevés pénzét kölcsön veszik, s sem praesbiterium, sem pap nem mervén velök szemben szállni, kamatot sem fizetnek, a tőke megadásáról pedig már éppen hallani sem akarnak, ők azok, kik átvisszik egy más elleni vetélkedéseket az egyházi életbe is, annak nem kevés veszedelmére, ők, kikkel nekünk egyházmegeyi előjáróknak is legtöbb bajunk van. Ne vegye magára, kit nem illet, de ezt kimondani elkerülhetlenné hittem. Tiszteljük az egyház igaz oszlopait, de vessük el a hasznatlan patronusi szerkezet talán mutatók, de okvetlen terhes salangjait. Tisza László.

Az első takarékmagtára Erdélynek.

Sobasem fogtunk készbe örömmel tolat, mint e pillanatban, midőn az általunk is megpendített takarékmagtárak eszméje valósulását hirdethetjük. Ime a derék Küküllő megye, mely eddig is mindig előljárt a haladás terén, legelső volt, mely átvétve a cél üdvösségét, megkezdte a hirdett ige testesítését, s ma már magtára van takarékpénztárral összekötve, melyet isten mentől szebben virágoztasson, hogy a példa ragados legyen.

Radnothról az első felállított magtárról a következő tudósítást veszszük:

Mult hó 15-kén ránk nézve egy örök időkre fennmaradó emlékezetes nap volt, még pedig azért, mert ezen a napon egész váratlanul lepett meg méltóságos báró Bornemisza József ur ő nagysága magyarhoni testvéreink által adakozások útján gyűjtött s részünkre juttatott 70 o. é. frtokat ezen a napon lett magtárunk alapja a m. báró ur ő nagysága által letéve; itt kezdődik megváltó urunk feltámadásával anyagi létünkbe is új élet, mely idővel a magas szellemi élet feltámadására is előnyt nyújthat.

Midőn az irt napon a méltóságos báró ur községünkbe megérkezett, a közel munkában levő földmivelők közül többeket — illetőleg a vizkárosultakat — a lehető hamarsággal összegyűjtöttük, kiknek tudtára adta a nemes báró ur ő nagysága hozzánk jöttének okát, tiszta lélekkel tolmácsolta, kik küldötték számunkra azon összeget és miért? s egy szersz mind azon felelhetetlen eszmével is meglepett, hogy ezen összegecske legyen egy községünkben felállítandó magtárunk alapja. A nép méltányolni látta az indítványt, és elfogadta. Azonban voltak véleménykülönbségek is: egyrésze a neki jutandó néhány krajczárról lemondott egy harangunk helyreállítására, melyet 184°/₅-diki idők viszonzatosságai alatt az ev. ref. praesbiterium az akkori kormányzat adott — tehát azt szeretett volna venni — másrésze kölcsönpénztárt kívánt belőle állítani; de a nagyobb rész takarékmagtárt óhajtott, s így is lett. Mely határozat jegyzőkönyvébe véve a méltóságos báró urnak átadott. Felolvastattat a nemes küküllőmegeyi segélyező bizottmány által kidolgozott alapszabályzat, ezt is elfogadtuk és magunkévátéve helybenhagytuk. Mely 9 pontokat magában

foglaló alapszabályokat nem látom feleslegesnek bevezetésével együtt ide iktatni, u. m.

Mi, radnothi árviz által károsultak és a segélyezésre kitűzöttek elhatároztuk, hogy magyarhoni testvéreink által részünkbe jutott 70 o. é. forint összegből takarékmagtárt alakítsunk. A velünk közölt nemes küküllőmegeyi segélyező bizottmány kidolgozott alapszabályait magunkévátéjük, kötelezzük magunkat annak minden pontjaiban foglaltaknak eleget tenni, és emlékezőként jegyzőkönyvbe iktatni köteletségünknek ismerjük.

1) Választatik felügyelőül három községi jellemes lakos és ezek elnökül egy alapító tag.

2) Alapító tag az, ki a takarékmagtár részére öt véka törökbúzáat ajándékoz.

3) A magtár részére jelenleg csak is törökbúza vásároltatik könnyebb kezelés tekintetéből.

4) A ki kölcsön veszen, minden véka után fél vékát ad szemül, még pedig törökbúza szedés után hat héttel tőkéstől.

5) Tartozik a kölcsönvő külső birtokkal bíró legalább egy kezesit állítani, kötelezvé magát nem fizetés esetében, csak is a falu előjáróságát minden felebbezés kikerülésével végrehajtóul elesmerni. Oly kölcsönző, ki pontosan nem teljesíti köteletségét, más évben nem tarthat igényt a kölcsönzésre.

6) Három évig a teljes gabona összeg kölcsön adatik, azután egy harmada, hét év mulva fele tartalékul fog a magtárba tartódni, egy netalan tán bekövetkezendő inség megakadályozására.

7) Azonban a tartalék tőkének kisebbsége a helység lakóinak száma kétszeres, nagysága azon összeg, melyet a község, illetőleg az erre nézve felállított bizottmány és alapító tagok, elégségesnek határoznak a rendkívüli szükségek elhárítására.

8) Ezen feljül levő gabona eladatik és ára egy községben létesítendő kiegészítő kölcsön-pénztár felállításának alapjára fordítatik.

9) Évenkénti számadását a kölcsön-magtár választmány minden felsőbbség kikerülésével a küküllőmegeyi fiók gazda egylet választmányának tartozik beadni.

Mindezek végbevitelét a nép az alapszabályok első pontja szerint három felügyelő tagot választott s azok elnökül alólírat, kik azután a küldött pénzüsszeget nyugta mellett átvették a mlts báró Bornemisza József ur ő nagyságától, ki felelhetetlen emléket hagyott nekünk, mert most már folyamatosan levő magtárunk csak is ő nagysága fáradozatlan munkásságának és kitartó erős akaratának köszönhetjük.

De azonban nem feledjük el az adakozásokat gyűjtőknek az adakozó magyarhoni testvéreinknek is hálás köszönetünket nyilvánítani; valamint a ns. küküllőmegeyi segélyező bizottmánynak hódoló teljes tiszteletünket adni és köszönni az inségesek nevében a már többször tanúsított lelkesmeretes és igazságos eljárásokat.

Hogy az utókor halásan emlékezzék vissza arra, hogy mikor? miként és kiknek segedelem adásak segített takarékmagtárunk megalakítására? Számadási jegyzőkönyvünk 2 dik és 3-dik lapja örök emlékezőként annak megírásával van tele.

Ezen alkalommal azt is megírom, hogy a részünkre jutott 70 frtóból takarékmagtárunk számára 95 véka törökbúzáat vásároltunk 10 kr. fenmaradás mellett. A kiosztás az inséges kölcsönözni kívánók között az alapszabályok 4-dik és 5 dik pontjai szerint már folyamatba lépett községünkben.

Volnak és vannak most is emberek, kik azt állítják, hogy azon összegecskét ki kellett volna osztani, melyből 10, 20 és 25 kr. jutott volna egy vizkárosult, egy inséget szenvedő családra; azon kérdésekre, hogy hát mi lett volna abba a cél? azt felelték, hogy ha a segélyezésre igényt tartók azt megitták volna, hamatább visszaemlékezzenek magyarhoni adakozóikra; azon tisztelt barátainknak ugy látszik kikerülte figyelmét az, hogy ha ma egyik egyén tíz krajczárral sőt vett, másik húst, harmadik pálinkát — mert törökbúzáat nem vásárolt volna abból — nyomorult családjának még csak egy napra sem tudta volna biztosítani abból fentartását, holott most takarékmagtárunk felállítával 50 családnak tudunk legalább egy heti puliszkát adni, és pedig mindég egyformán, sem feljebb, sem lejjebb nem lejtő uszoráskodás nélkül.

Igy már igazán és évről évre megemlékszik a szegény nép örökidőkig az adakozók, gyűjtők és alapítókról; mert ezental csak itt fogja az inséggel küzdő családjának fentartását kieszközölhetni, és őket az éhhalál marezangoló fájdalmaitól megmenthetni. Azt sem látszik, hogy kiszámítható volna, miszerint ha takarékmagtárunkban 1865 őszin 19°/₂ véka gabona van 10 év elteltével, ha mind kölcsön adatnék, azon évenként begyűlt ga-

bona összeg, 7377 vékára nőné ki magát. Melyik jobb, a pálinkás üveg mellett vivatott kiáltani? vagy azon lenni, hogy egy községnak jövedője legyen? Igen, de 10 év előtt és után is tehetünk, ha alapunk meg van, annak jövedelméből egyebet is! Itt van először a népevelés ügye, iskolánk nincs; tanítónk a mester, rector, ki a mit félben tanít, nyárban elfeledik tanítványai, de nem is kívánhatjuk, hogy tanítson nyáron át, ha csak azt nem kívánjuk, hogy éhbel haljon; mert az elszegényedett nép felszabadult birtokjából magát kiforgatva, azok más vallásfelekezettiek kezébe vannak. Kánonika portióját nem fizetheti, így a terhes adó mellett cselédet is csak egyet tarthat. Ő maga fogja az eke szarvát s szántja kánonika földjét, ő a kassa és kapa nyelét, s úgy nyomorgatja magát, csakhogy magának és övéinek mindennapjokat megszerezhesse. Későre ugyan, de mégis Istenben bízva idővel lehet mindenben segíteni. A kik a személyes és önérdéket a nemzet érdeke előtt háttérbe szorítják, azok lehetetlenség, hogy velem ne érezzenek és egyet ne értsenek.

Z. Kónya Dániel,

megválasztott takarékmagtár elnöke.

E jó példát nem tudjuk eléggé melegen ajánlani birtokos- s lelkeseknek, kik e téren legtöbbet tehetnek a nép boldogítására. Ne szalaszszák el a kínálózó alkalmat, a hol csak lehet, még a kezdeményezés nehézsége sem riasztat vissza senkit, mert hisz itt a legszebb példa, hogy egy értelmes mívelt ember a legparányibb akadály nélkül vitte keresztül az eszmét, melyért Radnoth a leghálásabb elismeréssel tartozik a nemes bárónak. Vitassák meg helységenként a lapunkban is felállított tervet, s alkalmazza azt minden község saját körülményeire.

Isten éltesse a radnothi derék kezdeményezőket!

Adakozás az erdélyi inségesek részére.

1) A magyar gazdasszonyok egylete gróf Mikó Imre ö nméltóságához újból 13 frtot küldött az inségesek részére.

2) Abrudbányán egy műkedvelői előadásból a táncszestélyből 80 frt 47 kr gyűlt be, mely összeget Basa István ur az inségesek részére elnök ö nméltóságához beküldött.

3) Ó-Topolczáról Karácsony ur 22 frt 80 krt küldött be, mint az ottani birtokosok kegyes adományát.

Kül- és belföldi levelezés.

Utrecht, apr. 20. (folytatása és vége.)

Küzelebről Amsterdamban valék. Utam gazdag legelőréteken vitt keresztül. (Ezekről bővebben, miket Hollandia gazdasági és kereskedelmi életéről szólólandok.) A több mint 260,000 lakóssal bíró nagy város a Zuider-Zee Y (olv. ej) tava mellett fekszik. A várost át meg átszeldelő csatornák, azt 80 getre osztják, melyeket 290 hid köti össze. A város alább fekszik mint az Y, melynek vize hogy kelletlenül nagyobb mennyiségben ne toljjon a vá-

ros csatornába, erős töltések és zsilipek gátolják. A csatornák, hidak, töltések csupa conserválásra naponta 1,000 frtba kerül. A magas, néhol 5-6 emeletes házak czüvekekre vannak építve: a földszinten aloli építés épp annyiba kerül, mint a földszin feletté. Amsterdam a hollandi pénz-emberek lakhelye. Az utcáik itt nem oly szépek és tiszták, mint Utrechtben: a nők se oly szépek. Sőt mondhatom, hogy Amsterdamban egész naposszanta se láttam egyetlenegy oly szép nőt, milyent Utrechtben minden tízedik lépésre láthatni. Amsterdamban a roppant kikötő az Yen, és a virágkiállítás lepett meg. A kikötőnél nagyszerti látványt terült el előttem. A száz meg száz hajó árbozzerdeje, a lengő, lobogó hajózáslók, az élénk zaj és mozgás a paron és a végtelenbe nyuló vizek a Zuider-Zee felé tekintve. A kikötőtől a muzeum nevű képtárba indultam. Utamba esett a város legnagyobb épülete, az egykori tanácsház, 1806 óta királyi palota 13,000 czüvekre építve, melyek 80 láb mélyen nyulnak le a földszintől. A muzeum a híres német-alföldi festésziskola legremekbebb termékeit, Rembrandt, Rubens stb. műveit tartalmazza. Ezután az állatkertbe tettem, mely Európában, a londoni kivéve, a legelső. Illő respectussal és borzadással szemlélttem a nagy elefantot, nyakorjánt (giraffe,) a forró égálg délceg ragadozóit és a több példányban látható óriáskigyókat (boa constictor) stb. Az állatkert figyelmes megnézése jó, 3 óra időt vesz igénybe. Végre a gyönyörű „Door Volksolyt“ (népszorgalom által) nevű palotába mentem a virágkiállítás megtekintése végett. A palota üvegfüdéli fűszálaja, mely oly nagy és világos, hogy belepétem után még jódarabig szabad ég alatt gondoltam magamat, az ezer meg ezer cserép, ércz-, porcelan és fatartókban kiállított virágbokrok által paradicsommal vala varázsolva. Rózsák, violák és a hollandok előtt kedves tulipánok százaival valának látbatók. E mellett csodálatos, pbantastikus alakú tropicus növények, igéző virágaikkal, édesen kábitó illattal. Dr. Encz hazánkba, éppen Amsterdamban mulatott ekkor, mint hallám, nem lehettem szerencés talákozni vele, főként a virágkiállítás megtekintése végett: hiszem, hogy szakavatott tudósításával hasznót és élvezet fog nyújtani a magyar közönségnek. Még egyet. Amsterdamban ha a legszebb házak felől tudakozódol, csudálkozva hallod, hogy azok óriásgyerekek, beteges, ügyefogyottak, árvaik intézetei. A holland önérdéssel mutatbat e humanus intézeteire, ezek tekintetében a világ minden nemzetét föltűltta. Csak Amsterdam naponként 20 ezer szerencsétlennek terit asztalt, s épp ennyinek aránylag a többi város is. Ez intézetek többnyire egyesek alapítványából állnak fenn. És minő bánásmódban részesülnek az illetők! Az ember nem merné mondani, hogy irgalomból élnek. El-el nézem sokszor az utrechti árvaaház tisztán, szépen öltözött leánykát: minő szépek, kedvesek s minő jól nevelteknek látszanak! Hasonlóan az árva fiúk. Emelkedet mesterségre nevelik, (tudományos pályára soha), avagy katonaságra. A derék hős van Speyk egy amsterdami árvaaház növendéke volt. Ha már felemlítettem a derék ifjú hős nevét, legyen szabad róla pár szót még szólanom. Ez 1831 febr. 5-kén, a belga forradalom alkalmával, midőn Antwerpen előtt egy fővénrtorlaton fennakadt hajóját a belgák megrohanták s már már a hajó zászlóját is kezök-

rában halandó igen ritkán részestül, tulságig elkényeztetve a zsarnokságnak olyan sötét és korlátlan szellemévé nőttek fel, a milyen csak valaha emberi szívet elfoglalt. A hatalom és uralkodás szeretete elnyelte és fölemészette őt. Semmi más szenvedély, sem családi ragaszkodás, sem magán barátság, sem a gyönyörűségek szeretete, sem a tudományok és művészetek iránti izléz, semmi emberi rokonszenv, semmi emberi gyengesség meg nem osztozhatott azzal a szenvedéllyel, mely az ő keblében az uralkodásért és hatalomnak szemkáprázató nyilatkozatásaiért dujongott. Ez előtt földre hullott az erkölcsi törvény, földre a tisztelet, szeretet és minden, a mi szent és drága az ember előtt.

Joséphine, a miot mondják, kedves volt előtte, és mégis ezt a feláldozó szeretettel hódoló nőt, a ki rendületlenül híven állott mellette sorsának kétes napjaiban, ellökte magától szerencsésének fénypontján, hogy adjon helyet egy idegének, a ki hatalmának inkább szolgálatára lehetett. Azt mondják, hogy szeretetteljes és gyöngéd volt fitestvérei és anyja iránt; hanem testvérei abban a percében kiestek kegyelméből, a hogy megszüntek az ő eszközei lenni, s anyjának, a mint beszéltek, nem vala szabad eszárnyi fiának jelenlétében letülni. *) Mondják, hogy néha megilletődött és ellágyult a sebesültekkel és holtakkal borított csatatér látására; hanem ha nagyravágásának Moloch bálványja holnap a leöldököltek új csoportját kívánta, soha sem tagadta meg tőle. Minden érzékenysége mellett milliókat adott át a kard élének éppen oly kevés lelkiösmeret szorongatással, mintha ugyanannyi bogarat pusztított volna el, a melyek marsát háborgatták. Előtte meg kellett hajolni minden emberi akaratnak, minden kívánságnak és hatalomnak. Megsértette a legyőzötteket, a kik azt a terhes bünt követték el, hogy átvonulásának ellenszegültek; sőt

*) Lásd „Amerika“ 57-dik lap. Napoleon házi jellemének ezt a szeretetre igazán nem méltó vonását fel sem hozták ha olyan tekintélyes alapon nem nyugodnak, a melyet kétségbe nem vonhatunk. Channing.

re keríték, pisztolyt ragadva a löporkamrába lőtt, s magát barátaival és ellenségeivel együtt légbe röpítetté. Az amsterdami „új templomban“ csinos emléke látható ily felirással: „Van Speyk József Károlynak, tengerészhadnagy, és a Vilmos katonai rend vitézének... ki 1831 febr. 5-kén a hazai zászló becsületét Antwerpen előtt élete árán megtartotta.“

És most nyájas és türelmes olvasó, a találkozásig e becses lapok hasábjain, Isten velem.

Baló Sándor.

Verepatak, ápril hó.

Napjainkban jótékonyssággal egybekötött táncz, zene és másnemű hasznos mulatságok rendezetnek mindenfelé; iskolák, templomok, ugy inséggel kitűző erdélyi testvéreink felségéllérére. E hazaszerte nyilvánuló jótékonysság szelleme hozzánk is elhatott, s némely lelkesebb közügy barátoknál szikrát is kapott, kik együttesen elhatározták volt, husvét másodnap estére t. Jánki Ferencz ur vendéglőjében egy jótékonyssággal egybekötött tánczestélyt rendezni; melynek tisztajövedelme a helybeli unitariuskok temploma belső felszerelésére fordítatnék. A bementi díj, tekintve az ily szentségit, mindenkinek bőkezűségére bizott.

A felszólítás, a mulatságban részvételre, illetőleg adakozásra nem is volt pusztában elhangzó szó, nem volt eredménytelen. Községünk minden valamirevaló tagja, vallás és nemzetiség különbség nélkül, fényes tanúságát adta keresztényi érzületének. Voltak többen, kik 4, 5, 10, sőt 15 osztr. ért. forinttal is járultak a vallás oltárához. A kevés költséget, 37 frt 50 krt leszámítva, tesz a tiszta jövedelem, az említett szent czélra 6 aranyat, 137 forint 50 krt; ennyi tudásul az érdekeltek megnyugtására. Mindenek felett ki kell emelnem, hogy e szép summa összeszaporításában Ü... L... fejtett ki legtöbb buzgalmat. Ki kéne emelnem azokat is, a kik mindenben, mindenk szeretnének lenni; de ilyen alkalommal semmik. S végre még meg kellene dícsérnem minden egyes jószívű adakozót, de dícsérjen meg mindenkit öntudata, hogy keresztényi köteleességét teljesítette. Ott, a hol a szív nemes érzelmei tettkben nyilvánulnak, ott minden dícséret csak halvány mécsvilág. Hogy vannak aránytalanul vidékünknek is buzgó apostolai, nemes tettkre buzditó egyéniségek, azt sem szükséges mondanunk, erről is tenuskodnak a tények.

Végre azon örvendetes hírt van szerencsém tudatni a lungesti bányabirtokosokkal, kik távolabbi vidékeken laknak, hogy az említett bánya egy műhelyből a napokban 22, azaz huszonkét font aranyat tisztáltak ki, mint szabad aranyat, s mindez egy héti munka eredménye. Szép áldása Istennek. De az adakozó készségéről ismeretes társulat meg is érdemelte e csapást. S van reményünk hinni, hogy ezután sem lesz a t. társulat buzgótanul s küzelebről az erdélyi inséggel küzdő szegények is figyelembe vétetnek, s a tisztelt társulat tagjai szívesen részeltetik szülőkölődő testvéreiket sárga filléreikből; szemelött tartván a bölcs ama mondatát: „Kölcsön ad az Urnak, ki kegyelmesen ad a szegénynek, és az ő jótéteményit megfizeti neki.“ Még társaséletünkről szeretnék írni valamit; de erről más uttal. Egy vinyitúra.

egy nőnek kellemetessége és egy királynőnek méltósága sem vala elégséges védszer az ő szidalmi ellen. Szövetségei vazallusai valának, s nem is csinált titkot ebből a vazallusságból. Sokkal büszkébb levén, hogysem az engesztelékenység megnyerő fogásait alkalmazza, a parancsolatot a rábeszéléstől előbb becsült, fennhőzván és mindent magához ragadván, gyanakodást, elkeseredést, félelmet és bosszút árasztott szét egész Európában; s midőn a visszatörles napja elkövetkezett, a nemzetek régi ellenszenvéi és kölcsönös féltékenysége egyetlenegy égő vágygyá, szándékká összpontosultak, t. i. hogy a közös zsarnokot, az általános ellenséget losnjtsák.

Ilyen volt Bonaparte Napoleon. Azonban mondaní fogják némelyek, hogy ő mégis nagy ember vala. Ezt nem is akarjuk elvitatni. Csak azt akarnók megértetni, hogy a nagyságnak különböző nemei vagy is rangfokozatai vannak, és hogy ezek közül a legfelsőbbhez Bonaparte nem tartozott. A nagyságnak különböző osztályai vannak. Ezek között az első hely kétségben kívül az erkölcsi nagyságot vagy is lelki fenséget illeti; azt a magasztos erélyt, melynél fogva az erény szerelmétől elragadtatott lélek életre, halálra feloldozhatatlan szövetséges közt az igazsággal és a kötelezettséggel, az emberi természet érdekeit magáéivá teszi, minden álljasságot megvet, minden vesztélylyel daczol, lelkiösmeretében egy szótat hall, a mely hangosabban szól az erőszak minden fenyegetésénél és menyköveinél; a világ mindazon hatalmasságainak ellentáll, a kik őt a szabadság és a vallás ügyétől elvonnai akarnák; a legsötétebb órában is rendületlen bizodalommal van Isten iránt s minden időben „kész magát feláldozni“ hazájának, avagy az emberiségnek oltárán. Ennek az erkölcsi nagyságnak, mely a nagyságnak minden más nemét homályba borítja, még csak egy nyomát sem látjuk Napoleonnal. Bárha csaknem isteni hatalommal lön felruházva, ugy látszik, meg sem villant az a gondolat lelkében, hogy magát egy új és magasztosabb korszak

Hazai intézetek

Az országos színházi választmány a „Kol. Közlöny“ben indítványozott, s egyes hazafiak áldozatkész péozájánatai, s adakozása által a létesülhetés reményéig jutott „Széchenyi színmű-jutalom“ ügyében, gr. Bethlen János ö mga elnöklete alatt egy bizottságot nevezett ki, a mely Dózsa Dánieltől az e czélra begyűlt pénz, és államkötelezvényeket az országos színházi választmány pénztárába átszámolja, az ajánlott összegek fölszedése módjáról tervet adjon be, valamint a pályázás jövő rendszeréről véleményét beadja. A bizottság a bemutatott adakozási lajstrom szerint, mely az adakozók névsorát s részletes adakozását foglalja magában, s mely nyilt számlatéképp a „Kolozvári Közlöny“ 1862 ik évi folyamlatk 69-ik számában is közre adatott, a készpénzben s urbéri papírban összesen 688 frt 9 kr, és tíz darab aranyra menő összeget számbavéve, áttette a pénztárnokhoz az alább irandó nyugta értelmében az ajánlott az összesen 1898 forintra menő ajánlott összeg befizetésére, vagy érvényes kötelezvényekkel beváltására fölkérendőknek véleményezte, a pályadíjazás jövőjére nézve Dózsa Dánielnek e tárgyban az orsz. színházválasztmányhoz beadott véleményét fogadta el alapul, mely szerint a begyűlendő összeg addig kamatozzon, míg a kamatokból vagy újabb adakozásokból háromezer forint tökéet képezend; ekkor abból minden második évben hatvan arany pályadíj tüzettessék ki, melyből nem viszonylagos becsű, hanem a műbecselet bíró népszínművek díjaztassanak, ilyenek nem léte esetében a pályadíj a következő évre harmincz arany jobbitással tüzetvén ki. Az ajánlott összegek begyűlése esetében a töké által állandó a 3000 forint összeghez, s remélhető, hogy a csekély hiányt az országos színházi választmány annak idejében teendő felszólítására a hazafias részvét azonnal kiegészíti, s így egy szép irodalmi intézmény állandósnul nemzeti színházunk mellett. Közönetet mondva az országos színházi választmányának, hogy e nemes czélt magas védelme alá vette, itt közreadjuk a pénztárnok nyugtáját a részünkről beszámolt, és átszolgáltattott összegekről, a mint következők:

„Ny u g t a 1) Tíz darab eszárnyi aranyról természetben; 2) száz o. é. frt értékes urb. kárp. kötelezvényről 1860 július 1-ről folyó szelvényekkel; 3) ötven o. frt értékű államkötelezvényről 1860 február 1-ről folyó szelvényekkel; 4) a kiesgítő pénztárba letett összegben 446 frt o. é. 1860 nov. 22-től folyó kamattal; 5) Kész pénzben 72 ft 9 krról o. é., melyet t. Dózsa Dániel ur, mint a Széchenyi színmű alapítványra eddig begyűlt összeget az erdélyi országos színház kezem alatti pénztárába, az országos színházválasztmány határozata következtében mai napon befizetett.“

Kolozvártt, május 5-kén 1865.

Filep Samu s. k.

pénztárnok.

A fenebbiek szerint az országos színházi választmány rendelkezése alá készpénzben, és ajánlatokban 2566 frt 9 kr o. é., és tíz darab arany ment be, mely összeg, ha az ajánlok által pontosan beszozáltattatik, a befizetett összegek kamatainak is hozzáátételével oly összegre megy, melyre hogy a kívánt 3,000 frt összeget elérje alig négy-

előidézésére s neme jellemének, és állapotjának megjavítására szentelje és áldozza. Ugy látszik, hogy az önzéstelen szeretet és önfeláldozás lelke csak egy pillanatra sem elegegett harezba az ő nagyravágásával és önszeretével. Uralkodó szenvedélyei valósággal a legnagyobb ellentétben állottak a lelki nemességgel és nagysággal. Az erkölcsi nagyságban sokkal több a nemes egyszerűség, sokkal távolabb áll a dícsékedéstől és magafitogatástól, sokkal függetlenebb a külső körülményektől, és sokkal nagyobb szívességgel van el a mások érdekei iránt, hogy avagy csak egy óráig is éljen azért, a miert Napoleon egész életében élt, t. i. hogy mindenki vele foglalkozzék, és hogy ő legyen az egész elvakított világ előtt a hámulat és csudálat tárgya. *) (Folytatjuk.)

*) Channinggel a lényegben egyezőleg jellemzi Bonapartot a többiektől között egy német író is, a ki „Napoleon's Character, durch seine Thaten bewährt“ című értekezését a következő fontos szavakkal végzi be: „Ha Bonaparte, a ki Washingtont lángelmében és katonai tehetségeiben annyira feljülhaladta, az amerikai hőshez az erénynek magasztos voltában és az érületnek fenségében hasonló lett volna; ha ő föbbe becsült vala azt a valódi és állandó dícsőséget, hogy hazája szabadságának alapítója legyen, annál a bitnos és veszedelmes kevelységnél, hogy Európának meghódítója és elnyomója legyen, ekkor áldának az emlékezetét. Németország larmája nem emelkedett volna fel ellene, nem hányt volna szemére Oroszország elpusztított mezeit, nem Lengyelország elárult reményeit, nem Spanyolország polgárainak kiontott véréit, nem Franciaország az idegen országokba való beütésének minden szerencsétlenségét. A Napoleon úgy most az emberiség ügye volna, melyet ő elárult, s a szent-ilonai szikla dícsőségenek királyi széke volna...! vagy is inkább miféle királyok merészelték volna ezt a nagy embert megtámadni, vagy miscoda hatalom győzhetne volna meg őt, a ki a maga győzedelmei által függetlenné, s intézményei által szabaddá tett francia nemzet nevében hazájának szövetségét és példáját minden népeknek felajánlotta volna.“

Ide megy ki az a rövid, de nagyon találó észrevétel is, melyet a hírneves amerikai bölcsész és író Emerson a Napoleon jelleme felől a következő szavakkal ejtett: „Napoleon az ő hívei „száz ezrenek“ nevezték; ha erejéhez még becsületességet ragaszt vala, ekkor száz millió emberrel ért volna fel“; vagy is a Channing szelvényében szólva: ha a cselekvési nagysággal erkölcsi nagyságot párosít vala. Fordító.

száz forintnyi újabb honfi adakozás szülékeltetik, s ez esetben a pályadíjazás az ajánlatok beiktatásával azonnal megkezdhető lesz. De mi reméljük, hogy e szerény kezdemény nem sokára két akkora összeget vonand maga után, s így a valódi cél is később el lesz érve, mely szerint színházunknál a pályadíjazás minden évben elé fog fordulni.

Mi ezuttal az ügyet erősebb és illetékesebb kezébe tesszük át; s még egyszer köszönetet mondunk azon tisztelt hazánkfiainak, kik e tárgyban tett indítványunknak nemes adakozásukkal sikert szerezni sziveskedtek.

Különfelek.

* Egy gyászjelentést tettünk, mely Simo Ferenc haláláról értesít, ki egy szerencsétlen feldúlás áldozata lett. Béke poraira!

* Az erd. orsz. muzeum egyesület t. tagjaihoz. Az alapszabályok 57. §-a így szól:

Az egyleti tagnak joga van a muzeum kertjébe, gyűjteményeibe oly meghatározott napokon is bemenni, melyeken azok a nagy közönség előtt zárva. (Az erdélyi muzeumegyesület szabályai 15. lap.)

E jog fenntartása végett sziveskedjenek a Kolozsvárt lakó vagy mulató t. tagok a bejáró jegyeiket a folyó 1865-ik évre a muzeumkertből az én szállásomról elvitetni, nehogy azok, kik a szolgáltatást személyzet előtt személy szerint ismeretlenek, a belépésben némi akadályt szenvedjenek; minthogy a nem sokára kibírdetendő közlátogatási napok és órák kivételével a kapuk és ajtók rendszerint zárva lesznek.

Nem tagok, kik mint a kert szivesen látott vendégei, illő okokból a főlebbi kedvezményben részesültek, nem különben sziveskedjenek jegyeiket ez évre is elvitetni.

Továbbá azok, a kik a kertbeli forrásból ivóvizet kívánunk vitetni, vízfordó jegyeiket 1865-re, ha úgy tetszik, váltassák ki 50—50 kr. jával. Kolozsvárt, máj. 7. 1865. Brassai Sámuel, muz. igazgató.

* A Follinus által kitűzött 50 arany jutalom a közönség, és bírálók (Brassai, Finály és Gyergyai Ferenc) egyhangú ítélete folytán csakugyan a „Lelencz“ című 3 felvonásos drámának adatott ki. A tegnapi előadás színpadunkon a gyönyörű nyelven irt darabot nagyszámú közönség előtt. Előadás végén a 10-dik számú jelzés levél az igazgató által a színpadon felbontatván, abból a közönség éljenése között a Szász Károly neve tűnt ki. A többi jelzés levelet azonnal elégette az igazgató a közönség előtt.

* Kapcsolatban a hírrel megemlítjük, hogy a közönség általános óhajta volt, hogy a jutalom odaítélése akadatulva történjék, mint minden pályázatnál. A bírálók reméljük legalább utólagosan eleget tesznek e közóhajtnak.

* A közlebről színre került „Fecsegők“ című operettjét Offenbachnak nagy tetszéssel fogadta a közönség. Zenéje s általában minden complete benne nagyon szép, szövege is mulattató a nélkül, hogy egyetlen kétértelmű kifejezés lenne benne. Első előadásán szép és nagyszámú közönség gyűlt össze. Ima egy újabb biznysága annak, hogy a genialis Offenbach szerzeményeit közönségünk csakugyan nem tartja s z e l l e m - s z e m e t e k n e k .

* A nemzeti színház választmánya jegyzőségéről ügyvéd Groisz Nándor bokros elfoglaltsága miatt lemondott. A választmány a jegyzőségéből jövőre nem csinál nobile officiumot, hanem mérsékelt díj mellett a jegyzőséget úgy állítja fel, hogy az inkább intendatura legyen, s erre néz k. Nagy Elek, gróf Lázár Miklós és Groisz Nándor urak személyében bizottmányt nevezett ki, mely az új állást körvonalozza.

* Színházunk tagjainak egyrésze utnak indult már Zilah és Szilágy-Somlyó felé. Az operette Tordára rándult ki bárom előadásra, honnét visszaterve, ők is Zilahra mennek, s csak június elején lesznek Nagy-Váradon, honnét később Aradra tesznek kirándulást.

* Kmety (Ismail basa) hazánkfia Londonban e hó 1-jén temettetett el a Kensal-greeni prot. temetőben. Londonból a temetés felől a következőket írják: Minthogy Kmety vezérőrnagy volt török szolgálatban, a londoni török követség vállalta el a temetés költségeit és rendezését, mi az e' hnynt állásának megfelelőleg ment végbe. A Londonban levő magyarok legtöbbször ott volt a temetésen, így a többi között Vukovic, Eber, Rónai, Mednyánszky, Joachim, dr. Schlesinger, Pulszky egyik fia és Vambéry az ázsiai utazó. Előkelő angolok közül jelen voltak az Earl of Ducie, lord St. Maur, Teashall őrnagy (a walesi herceg segédje) sir Henry Havok más tisztekkel. A török követ a követségi személyzettel a sir mellett állt, s mielőtt ez behatárolt baráti kéz virágkoszorút tűzött a diszes koporsóra. Az elhunyt testvére, dr. Kmety, ki Debreczenből sietett Londonba, sajnosan néhány órával később érkezett, mint a temetés megtörtént.

* A „Wien. Ztg.“ írja: Az osztrák kormány közbenjárása folytán az orosz hatóságok a lengyel fölkelésben részt vett, fegyveres csapatokba osztott, s különféle várakban letartóztatott osztrák alattvalóknak a hazatérhetést megengedte. Ezek közül

számosan vissza is tértek már szülőföldükre, s ott bántatlanul, senki által sem háborgatva élnek. A cs. korm. ny. közegek, bir szerint készek továbbra is közbenjárni a még ki nem szabadult foglyok érdekében.

* Booth Wilkesnek irataira ráakadtak s azokból kislit, hogy már több hónap óta létezett az összeesküvés azon célra, hogy Lincoln kézzrekerítsék. Booth fejére százezer (más bir szerint 30,000), társaira ötvenezer dollárt tűzött ki az amerikai kormány. Aláírás utján pedig egy millió dollár gyűjtetnék annak jutalmánál, ki Lincoln gyilkosát eleven kézbe adja. A ki a gyilkosnak menhelyet ad, halállal lakol Ha Booth kimenekülne Amerikából idegen államba, a kormány követelni fogná kiadatását.

* A mexikói császárné egy párisi levél szerint nem rég nagy veszélyben forgott. Ő felsége t. i. egy kis csapat fődözete alatt Notre dame de la Guadeloupe ba készült, mely öt mérföldre van a fővárostól. Mintegy félton lehetett már, midőn az út szélén egy ifju koldust vön észre, ki különféle jelek által azt látszik kifejezni, hogy beszélni akar vele. A császárné megállítván a kocsi, magához inté őt, s mit kelle hallania! a koldus óva figyelmezteté, hogy szándékával föl hagyjon, miután a Plateros k — a vidék lakosai — lesbeálva, a császárnét foglyukká tenni elhatározták. Ő felsége nem igen volt hajlandó a koldus szavának binni s utját folytatni készült, midőn a távolban birtelen több gyanus kinézésű s mozgású Plateros-csapat tűnt fel. Ő felsége ekkor parancsot adott a kocsisnak visszafordulni, mit a Plateros k észrevevén, több puska-golyót röpítének utána, melyek közül egyik-másik egész a császárné kocsijáig hatolt. Csak nagy ügygyel-bajjal sikerült a császárnének sérthetetlenül jutni vissza székhelyére, Mexicoba. E kaland, föl-téve, hogy igaz, az ottani közbiztonsági viszonyokat nem a legjobb színben tünteti föl.

* A „Pesti Hírnök“ a pozsonyi lövészny. ról szólva, a többek között írja, hogy Ő Felségét a pályafőnél gróf Toldi-Horváth tábornagy is várta a bizottmány tagjai között. Valamint lapunk, ugy még előbb a pesti lapok is hozták a tábornagy gróf halála hírét, s mégis később az újságon nyíltan szerepeltek. Nagy újdonsági kritikára mutat.

* Birch-Pfeiffer asszony utolsó föllépte alkalmával, melyben bucsut vett a színpadtól, egy ékszerrel gazdagon díszített karpereczet kapott a királytól és királynétól emlékkül.

* Gelencsér rablóbandája. Siklósról írják o „H.“-nak: Általános sensatiót gerjeszt e vidéken a Gelencsérféle rablótársulat ügyében tett fölfedezések naponkint szaporodó tömege. Eddigélé százezrek súlyosan compromittált részese e bűnös szövetségnek van befogva, s a mi legaggasztóbb, nemcsak a népspredekből, hanem még a művelt, a birtokos, és a kereskedő osztályokból is. A közel mult napokban egy eddig jó hirben álló pécsi kereskedő vittek el családostól fogva a szigetvári bírósághoz. Az ellenük emelt vádat, természetesen, mig constálva nincs, mi sem említjük fel. Hanem nagyon sok tény bonyolítottat már ki. Bámulatot gerjeszt, mily organisatiót tudot berendezni e bűnös cinziosság, mely ügynököt tartott a városokban, kik értesítették, hol, ki, mikor fog nagyobb összegeket kapni, szállítani; lerakóhelyeket, hol rablott jószágaitak felhalmozták, másokat, hol fegyvereiket, ábruháikat tartották, tüzekeket, kik őket fegyverrel, löszerekkel ellátták, utazó ügynököt, kik az ékszerket külföldön eladták, s kik közül a főzinokost, mint hírszerint egy marseillei távirat tudósít, már Lisabonban fogták el, a ki egy nagy elegantiával élt városi dandy alakjában ismeretes e környék. Érdekesekek a részletek, miket Gelencsér elfogatása történetéből lehet hallani. Ő egy pusztai csárdásnak testvéröccse, kit, mint orgazdát felakasztottak, s ez idő óta lett Gelencsér rabló. Vakmerőségeivel kegyetlenségét is párosított, s nemcsak önérdelméből gyilkolt, hanem másokból is. Egy időben egy falusi bírót, négy tagból álló családjával, a legpogányabb kinzással gyilkolt meg, s e gyilkosság után egész éjén át mulatott czinkosaival ugyanazon falu koresmájában.

A csendőrök a mulatság közben rajtuk ütöttek, mire G. néhány házat hirtelen fölgújtatott, heves tüzelés mellett kivágta magát s egy csendőrt megsebesített. Később, midőn társai elhullával, maga is menekülni kényszerült s egy Horvát János névre szerzett utlevéllel a Dunán át akart kelni, éppen a mohácsi állomásnál összetalálkozott ugyanazzal a csendőrrel, a kit megsebesített. Elbaladtak egymás mellett, a nélkül, hogy a csendőr ráismert volna. Midőn aztán a megyei tisztviselő, ki Gelencsér hollétét, hazairt leveleiből megtudta, utána ment s őt elfogta, visszahozta, ismét ugyanazon csendőr őrizete alá jutott Mohácson, elbeszélte annak az akkori találkozást, és azt is, hogy ő szüre alatt két pisztolyt tartott a kezében, s ha akkor a csendőr ráismer, rögtön lelőtte volna. Mint mondják, azóta ki-merítő vallomásokot tett, s a környéké iszonyú példaadó igazságszolgáltatásnak néz elé.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, máj. 4. Az alsóház mai ülésében a hadi költségvetés felett folytatván a

vita, a hadügyminister kinyilatkoztatta, hogy a hadi költségvetés szerkesztésénél két tekintet tartott a kormány szem előtt: a pénzügyi viszonyokat és a véderőt. Ez utóbbik oly határ, melynek átlépése az államot veszélynek tehetné ki. Erősíti, hogy Degenfeld nyomdokait kívánja követni, a ki szintén 92 milliót mondott a rendes kiadás minimumának. Austria helyzete a külföld irányában, s földrajzi fekvése okozza, hogy majdnem minden európai hanyodalomba belesodortatik; Austriának megmondoló politikát kell követnie, s a hadsereg szervezésére támaszkodnia, a mely némileg megkönnyíti a védelmet. Szónoknak megparancsolta a császár, hogy a hadsereg leszállításoknál a lehetőség legszélsőbb határaiig menjen, s ő lelkiismeretesen teljesíté feladatát, a levonásokig egész a lehetőség véghatáraiig ment, s erősíti, hogy a kormány által tett levonásoknál még tovább terjeszkedő költségűrlésekbe nem lehetne beleegyeznie.

Angolország. A „Times“ levelezője szerint bátran elmondhatni, hogy az egész világtörténelem soha se szolgált még valamely polgárosult város olyan látványul, mint Newyork a Washingtonból érkezett borzasztó hir után. Minden bolt be van zárva; minden üzlet szűnetel; az utcákon felháborodott tömegek járnak, kelnek, s a bus hangszó, és gyász ágyudördületek közé leirhatlan hatással elegendik a fájdalom és bosszuvágy rettenetes kitöréseinek kiáltozása. Newyork még soha sem volt ilyen elkeseredett, még azon napokban sem, a midőn majd a remény, majd az aggodalom között lebegett. — Az amerikai polgári és katonai hatóságok számára hathónapi gyász van Lincolnért elrendelve.

Franciaország. Páris, apr. 30. Roubert államminister holnap vagy holnapután fogja a törvényhozó testület előtt felolvasni a külügyminister sürgönyét, melyet Monthon követhez Washingtonba küldött. Ezen okmány igen meleg kifejezésekkel van fogalmazva az amerikai köztársaság irányában s érzékeny szavakkal rajzolja Lincoln elnök érdemeit. Holnap pedig a császár levele fog ugyan a törvényhozó testülettel közöltetni, melyet Lincoln megöletése alkalmából irt Washingtonba. A törvényhozó testületnek alkalmat akarnak adni véleménye kifejezésére ezen szomorú eset felett. Ezen előterjesztést egy látszik az ellenzék következő levele idézte elő:

„A törvényhozó testület elnökéhez. Apr. 29-én. Elnök ur! Azon szerencsétlenséget tekintve, mely az amerikai gyarmatot érte, és látva más országok parlamentjeinek demonstratiót, lehetetlen esodálkozásunkat ki nem jelentenünk a felett, hogy még ez ideig nem hivatunk össze nyilvános ülésbe, s kérjük önt, elnök ur! nyujtson alkalmat, hogy annyira legitím kívánságunkat kifejezést adhasunk. Egyébiránt stb. Favre Gyula. Simon Gyula. Carnot. Pelletan. Picard. Garnier-Pages. Magnin. Henon. Lanjuinais. Guérolt. Marie. Glais-Bizoin. Bethmont.

Az ellenzéki képviselők által tegnap fogalmazott, s az amerikai miniszternek elküldött felirat, így szól:

„Az amerikai köztársasággal szívünk mélyében egyesítve esodálatusunkat fejezzük ki önnek a nagy nép irányában, mely a rabslzóság utolsó nyomait is megsemmisítette és a kötelesség megdicsőült áldozata Lincoln iránt.“ Ezen feliratot a fenebbiekben kívül még több más képviselő is, Arago Emanuel és több szabadelvű párti férfiú irta.

Páris, május 1. A császár a marseillei erődök ágyuinak döngése közt utazott el a „Reine Hortense“-on; az idő pompás volt, a szél fris; a parton, a dombokon és a sétányon ezrek és ezrek álltak, kik nézték a hajó elindulását. A „Solferino“ sorhajó és öt fregatte képezi a császár kíséretét; a páncélos hajók üdvölvéseket tettek, midőn a fejedelem előttük ment el. A császár Lyonban tartózkodásáról a tudósítások a legmagasabb fokig lelkesedettek. A házak mind olasz módra voltak díszítve, az ablakok lobogókkal, az erkélyek szőnyegekkel, a miot kiül telbetett; a nők kendőket lebegtettek, a férfiak a császár éltették; a több mint 200,000 talpra kelt ember öröme, egészen az őszinteség, szívélyesség bélyegét hordozta magán. 2-kán este a császár Algirba érkezik, ha minden kívánat szerint megy.

Kormánykörökben tudni akarják, hogy Poroszország és Austria magukat arra határozták el, hogy Éjszak-Schleswiget visszaadják Dániának, s hogy a hercegségek többi részét aztán Poroszországba kebeleznek be.

Olaszország. A „Conte Cavour“ lap szerint bizonyos egyezés fog kérdéskben, a mely a következendő alkudozások alapjául fogna vétetni. A jelenleg Rómában folyamatban levő értekezésekben Persigny és Vegezin kívül még Rossi tbk is részt vesz, s már meg is egyeztek volna, felsőbb jóvágyást várva, a következő pontokban: 1) Ő szent-ségének kormánya elismeri Victor Emanuel király uralkodói jogainak gyakorlását, az ő kormányának jelenleg alávett tartományokban; a király kormánya pedig maga részéről arra kötelezi magát, hogy az ő szentsége uralkodása alatt levő részekben a teljes uralkodási jog gyakorlását biztosítja. 2) Az olasz kormány átveszi a pápai adósság azon részét, a mely Romagnara, Umbriára és a Markákra esik. 3) A két kormány között vámösszeállításra fog létrehozati, mely megállapítja az utlevek el-

türlését, a vasutak fusóját, s bizonyos az olasz kormány által kiszolgáltatandó évi járuléki biztosítása mellett a vámsorompókat eltávolítja. 4) Egyszersmind concordatum is állapítatik meg a két kormány között, mely a katolikus egyháznak szabadságot és kiváló oltalmat biztosít az alaptörvény első cikkelyének értelmében, s az egyháznak birtokai és szabadalmi teljes élvezését ünnepelesen biztosítja. Egy titkos cikkelyben a pápa-kormány azt ígérné, hogy a legrövidebb idő alatt behozandja államaiban az olasz törvényhozást a legzsebszerűbb módosításokkal. Ő szentsége községi törvényt is fog kibocsátani államai számára, s a francziák császárát fölhivandja, hogy vigye ki csapatait Rómából. Továbbá pénzbeli egységet is fognak életbe léptetni, oly formán, hogy a pápa a maga pénzeit a pápai legendával verhesse. A határszabályozást vegyes bizottmány fogja eszközölni. — A „Perseveranza“ nem akarja binni, hogy az olasz kormány ily föltételekbe beleegyezék, melyek felsőségi igényeit annyira megszorítják; és elvárja, hogy a királyi kormány azon pironkodást, mely a közte és Róma között ily módon kötendő házasságból reá háru, határozott nyilatkozattal fogja magától elhárítani.

Törökország. Bosnia és Hercegovina várai tömegek hadserekekkel láttatnak el, s utóbbi napokban Sarajevoból Travnyikba, Mosztárba és Niksicsbe nagy szállítmány kétszerült és löszér vitétt. Bosnia minden részéből jönnek naponkint a mudirok Sarajevoba tanakodni s a jövő hadjárat felöl tervezni. Bijelinában a várost erődítik s 7000 ember beszállásoláshoz készülnék. Azt hiszik, Montenegro megszállásáról van szó, miután Luca Vucaiovics a Pivai, Drobiacsi és más törzseket részére hajtva, Montenegroval egyesíteni készül. Szerb kormánykörökben azonban ugy hiszik, hogy nagyobb-szerű háboru fog kifejlődni, mely a keleti kérdés végmegoldását vonandja magával. A Rájákh minden reményről letettek az ottoman birodalomban polgári állást foglalhatni s alig tarthatók sokáig.

A montenegrói határról pedig azt írják, hogy az orosz befolyás ott ismét észrevehető kezd lenni. A Raguzában állomást, de Montenegrok szánt orosz consul Petrovics e napokban Sz. Pétervárról visszatérve, azt a hirt hozta, hogy Oroszország ezentul Montenegrok az évenkénti 40,000 rubel segélypénzt ismét fizetni fogja.

Amerika. New-York, apr. 19. Mint hirlik, Wilkes Booth mintegy 30 társával Mary Countyban (Maryland) van. A banda igen jól van fegyverezve, s jó lovai vannak s már több csatározása volt a lovassági őrjáratokkal; a banda azonban már ugy körül volt véve, hogy bajosan hatolhat át a Potomac folyón. Baltimoreban Boothnak egy ismerőse fogatott el, kinél az orgyilkos levelei és pogyásai találtak.

Lincoln holtteste két napig a fehérbáz Cast-Roomjában disz ravatalon fektűt. A nép tömegestöl látogató. Ma a holttest ideiglenesen eltakarított, később Springfieldbe, (Illinois) vitetik.

Johnson elnöknel minden nap ministertanács van, melyben Grant is részt vesz. Küldöttségek érkeznek folytonosan az ország minden részéből. San Franciscoban a gyilkosság hírének elérkezésére több déli érzelmi lap nyomdaja szétduletott. Hasonló történet Marysville és Grasz Valleyben Californiában.

„A kormány minden osztálya a posták, állomások, erődök és arsenálok harmincz napig gátsz viselnek. Azon napon, melyben a hadügyminister rendelete a gyász felvételéről megérkezett, meny nyire a hadviselés érdekei nem ellenzék, minden működés felfüggesztetett. Napfelkeltevel 13 ágyulövés s aztán egész naplementig minden perczben egy ágyulövés történt. A tisztek hat hónapig viselnek karjokon és kardjokon fátyolt.“

A harezterről jelentik: Sherman april 12-kén Smithfieldig hatolt s ott Johnstonet Grant tábornok által helybe hagyott föltételek mellett fegyverletételre szólította fel. A capitulatio föltételei a kormányhoz érkezett sürgönyök szerint megállapítottak, s a fegyverletétel apr. 16-kán fogna bekövetkezni.

Jefferson Davis tartózkodása felöl semmi hir. Némelyek szerint Macomba (Georgia) vonult volna. Mások szerint családjával együtt Hillshorsba érkezett Johnstone hadseregéhez.

Ujabb. A „Köln. Ztg.“-nak írják Pirisböl máj. 3-ról: „Jó forrásból érkező madridi levelek szerint ott nem sokára általános felkelést várnak, mely valószínűleg minden vérontás nélkül fog lefolyni, a királynőnek Párisba utazásával kezdődik és a portugali királynak Spanyolország királyává kiáltatásával fog végződni. Most tudniillik be vannak fejezve az alkudozások, melyek rég idő óta folytattattak, a spanyol nép vezérei és a portugali király között. Egyetlen nehézség, mely mostanáig fenforgott, abból állott: Lisabon vagy Madrid legyen-e a felsziget fővárosa? A spanyolok tudniillik Madridnak akarják adni az elsőséget, és a király, ki sokáig vonakodott, végre beleegyezett, hogy Madrid legyen a felsziget fővárosa. Fennebbi tudósítások szerint a királynőt tizennégy nap alatt Párisba várhatni.“

